

Vestfold og Telemark fylkeskommune
Kultur, regional identitet, idrett og frivillighet
v/ Stine-Marie Schmedling

02.06.2020
Vemork

Innspill til VTFKs arkiv- og museumsmeldinger

Norsk industriarbeidermuseum - NIA følger med stor interesse etableringen av den nye fylkeskommunen og ser fram til regionale avklaringer for institusjonene på kulturarvfeltet. Samtidig anser NIA det som avklarende at regjeringen har trukket kulturinstitusjonene fra regionaliseringa; vi forutsetter dermed at hovedlinjene i den eksisterende kulturpolitikken fortsetter, og at det eksisterende institusjonslandskapet ligger fast. En konklusjon som kan trekkes fra dette er at NIA i all hovedsak søker økte driftsrammer som tilrettelegger for nødvendig utvikling innenfor den etablerte organisasjonen.

Norsk industriarbeidermuseum er i dag det konsoliderte museet i Øst-Telemark, men er også en nasjonal institusjon med oppdrag forbundet til formidling og forvaltning av Rjukan-Notodden industriarv samt nær tilknytning til arbeiderbevegelsen. Dette er samfunnsoppdrag museet søker å utvikle innenfor den eksisterende geografien, men også utvikling knyttet til relevant tematikk utenfor dette området. Museet er i dag søkende etter ulike nye løsninger som kan bidra til ny kunnskap og forståelse for 1900-tallets samfunnsutvikling, med særlig fokus på industri- og arbeiderhistorie.

Konkret betyr dette at vi ber om at lokale og frivillige museer/visningsarenaer med vesentlige samlinger, som mangler tilknytning til et profesjonelt museum, bør kunne vurdere tilknytning til NIA. Vår antakelse er at behovet for å sikre vesentlige historiske samlinger for framtida, bør veie tungt.

Dette er poenger som er forankret i museets vedtekter og strategier, og viser seg blant annet i NIAs søknad til KUD for statsbudsjettet i 2021. Denne søknaden ble utarbeidet i februar, er styrebehandlet og er offentlig. De statlige styresignalene gjør at det er spesielt konstruktivt å legge ved budsjettsøknaden. NIAs forventning er at den statlige, detaljerte styringsdialogen fortsetter, og at det ikke er så aktuelt med tilsvarende fylkeskommunale prosesser. NIAs budsjettsøknad til statsbudsjettet for 2021 ligger vedlagt.

Budsjettsøknaden er det mest oppdaterte og helhetlige plandokumentet vår organisasjon har for 2021. Søknaden bruker av eksisterende museumspolitikker der nye samfunnsoppdrag blir søkt finansiert gjennom nye kommunale, fylkeskommunale og statlige driftsmidler. Museet har med andre ord helt konkrete behov som det er ønskelig fylkeskommunen svarer ut i budsjettet for 2021.

Det skal knyttes en kort kommentar til situasjonen som har oppstått etter at denne søknaden ble sendt. Kulturdepartementet har tatt notis av unntakstilstanden knyttet til pandemien, og har gitt signal om at forventningene til utvikling i 2020 i stor grad er opphevet. I tilknytning til det og andre styringssignaler som har kommet i mai stiller vi spørsmålet om de regionale meldingene på arkiv- og museumsfeltet bør utsettes? Begrunnelsene kan være at institusjonene i løpet av 2020 først og fremst må slukke branner (metaforisk), det er veldig krevende.

Når NIA vurderer de fylkeskommunale tilskuddsnivåene til museene i regionen, ser vi at industriarbeidermuseet har et forholdsvis lite fylkeskommunalt tilskudd. Museets samfunnsoppdrag, oppslutning blant annet i form av besøkstall, og størrelse på samlinger (inklusive bygninger og kulturminner); bør i seg selv kunne tilsi at fylkeskommunen oppjustere NIAs driftsmidler i sine budsjetter.

Uavhengig av den type argumentasjon er det altså søkt om nye driftsmidler fra staten, der regional uttelling også er viktig. Museets førsteprioritet på økte driftsmidler for 2020 er:

- Museumskonsolidering (lokalt, regionalt og nasjonalt) – Inkl. forvaltning av Rjukan-Notodden industriarv og Tuddal bygdetun; NIA søker om kr 2 000 000 (2 millioner) i driftsmidler fra VTFK til dette.

Til museets andreprioritet på økte driftsmidler - **Telemark kunstmuseum** – søkes det ikke om direkte, nye tilskudd fra VTFK; forvaltningselementet av samlingene til kunstmuseet er i noen grad dekket inn gjennom punktet over.

I tilknytning til investeringsbehov har museet på kort og mellomlang sikt disse prioriteringene:

- **Tungtvannskjelleren på Vemork.** Arbeidet er ennå i en forberedende fase og et det gitt tilsagn om til sammen 60 millioner kroner. Ufordringen er at de offentlige tilskuddene til formålet er ultimo mai ikke store nok til å igangsette arbeidet i 2020 – det trengs omtrent 15 millioner kroner. I innhentinga av tilstrekkelig finansiering har NIA behov for samhandling med fylkeskommunen.
- **Øst-Telemark museumssenter** er under etablering i fabrikklokalet Rjukanstøp på Rjukan. Rjukanbanen etablerer vognhall – en form for åpent magasin – i 2020 og lokalene blir på en begrenset måte tatt i bruk nå. Museets behov for større lokaler til sin forvaltning av samlingene – som inkluderer vognhallen, byggvernsenter og magasiner til arkiv og museumssamlinger – og et hensiktsmessig lokale til omtrent ansatte er store. NIA har behov for dialog om og tydelig forankring for

museumssenteret i VTFKs arkiv- og museumsmelding. NIA har også behov for støtte til videre prosjektering av Øst-Telemark museumssenter.

- **Etablering av permanente verdensarvutstillinger** i Tinfos 1 på Notodden og på Vemork i Tinn. Dette vil kreve betydelige midler til både utstillingsproduksjon og bygningsmessige tilpasninger. Det er utarbeidet et skisseprosjekt for begge utstillingene, men prosjektet mangler så langt finansiering for å komme videre i prosessen.

Dette er poenger som gjelder for hele den sammensatte kulturarvinstitusjonen som NIA er – både som arkiv og museum. Det skal i tillegg framheves noen konkrete forslag innenfor museets virke som arkivinstitusjon – altså på privatarkivfeltet.

NIA som arkivinstitusjon

NIA ser fram til at fylkeskommunen tar et tydelig ansvar for arkivfeltet i Vestfold og Telemark fylke. Museet har en lang erfaring på feltet og framhever verdien i at det offentlige, institusjonene og private aktører kommer fram til felles løsninger. I slike krysningsfelt vil en kunne utvikle gode løsninger for dagsaktuelle og framtidige arkivfaglige problemstillinger. Det er viktig at fylkeskommunen tar inn over seg at arkivfeltet er et komplekst arbeide som ikke kun jobber med offentlige arkiver og de problemstillingene det medfører, men også privatarkiver som gjerne har andre problemstillinger for eksempel knyttet til finansiering.

NIA er i dag koordinator for både Telemarksarkivet, et fagnettverk bestående av museene i det tidligere Telemark fylke, og er oppnevnt som Arkivverkets privatarkivkoordinator i Telemark. I tillegg til dette har museet en driftsavtale med Arbeiderbevegelsens arkiv i Telemark (AAT). De øremerkede fylkeskommunale midlene til privatarkiv – for både museet, Telemarksarkivet og AAT – har vært essensielle for å bygge opp et fagmiljø for arkiv- og fotoforvaltning ved museet. Men per dags dato er dette miljøet lite og det er et stort behov for å styrke dette gjennom økning av bevilgninger. Dette er i tråd med Telemarksarkivets ambisjoner som er formulert i nettverkets handlingsplan.

Til tross for at fagmiljøene er små ser NIA ser det som hensiktsmessig og formålstjenlig å ivareta de desentrale og gode lokale fagmiljøene som er etablert i Telemark. Vi har vist gjennom arbeidet i nettverket at plasseringen av fagpersoner ikke har relevans når det kommer til utvikling og tilslutning i søknadsprosesser. Er det noe den pågående koronasituasjonen har vist oss, er at mer og mer blir nettbasert. Omstillinga skjer både i offentlig og privat sektor, og er kommet for å bli. Den jobben som er gjort på museene og i samarbeidene mellom museene om privatarkivarbeidet har vært gode, tatt i betraktning det bidraget vi har fått. Men det fulle potensialet oppnås ikke dersom ikke det kommer mer i bevilgning til dette arbeidet.

Potensialet for å ivareta og tilgjengeliggjøre historiske kilder innenfor den helheten som NIA og Rjukan-Notodden industriarv er, mener vi er særlig stort. NIA har gjennomført ulike arbeider for å bidra til dette – blant annet utredningen Hjørnesteinen i verdensarven (2020) og Guro Nordby doktoravhandling; Rjukanbanen – betydning, materialitet og tilstedeværelse

(2020). Og i samarbeid med de andre museene ble det sørget for at Telemark fikk sin første bevaringsplan for privatarkiv i 2018. I fortsettelsen av dette virket og i tråd med Arkivverkets strategier (blant annet fra SAMDOK), ønsker NIA å etablere et bransjearkiv, Norsk kjemisk industriarkiv fra 2021. Museet arkivbestand er preget av flere store næringslivsarkiver – og spesielt industriarkiver fra Elkem og Hydro – er spesielt viktige.

Samtida og framtida er digital og for museets del innebærer det å heve kompetansen på bevaring av elektroniske arkiver. Som en del av denne kompetansehevingen er museet samarbeidspartner med Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek i Oslo om utvikling av metode knyttet til bevaring av elektroniske arkiver fra politiske partier på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. Resultatene av dette arbeidet vil få en overføringsverdi til andre sektorer. Dette arbeidet gir innflytelse til å utvikle det beslektede feltet – digital samlingsforvaltning på museet. NIA har ulike faglig orienterte samarbeidsprosjekter på dette området, og vurderer det dithen at dette er en viktig form for kompetanseutvikling. Samtidig som vi har enkelte forventninger til bransjevis digital infrastruktur for digital bevaring og bruk av slikt materiale – blant annet utarbeiding av digitalarkivet – er det også slik at NIA innen få år bør etablere stillinger som jobber spesifikt med dette feltet.

Vemork 2. juni 2020

Runar Lia
Direktør

Kjetil H. Djuve
Avdelingsleder

Vedlegg: Budsjettsøknad 2021